مدیریت شهری
شماره ۳۷ زمستان ۹۳
No.37 Winter 2015
۷۳-۹۲
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۵/۴ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۹/۱

سنجش پایداری اجتماعی محلات بر اساس دیدگاه ساکنان (نمونه موردی: محله فیض آباد شهر کرمانشاه)

هوشمند علیزاده- استادیار طراحی شهری دانشگاه کردستان ایران، کردستان، ایران.
کیومرث ایراندوست - استادیار برنامه ریزی شهری دانشگاه کردستان، کردستان، ایران.
مهنابر آور * - کارشناس مهندسی شهرسازی دانشگاه کردستان، کردستان، ایران.

چکیده
تمرکز توسعه در شهر ها و توجه به مفاهیم کالبدی و هندسی و غفلت از اهداف اجتماعی در طرح های توسعه شهری، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادل اقتصادی- اجتماعی و زیست محیطی روبرو کرده و چالش های زیادی را از نظر فقر، جرم و بزهکاری، تعارضات فرهنگی، نزول کیفیت زندگی، از هم گسیختگی های اجتماعی و غیره به وجود آورده است. رویکرد توسعه پایدار، برنامه ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد شهر یعنی محله مورد توجه قرار داده و با رویکرد اجتماعی سعی در شناسایی ظرفیت های موجود در محله ها و کاربست آنها به منظور ترمیم و بهبود شرایط موجود و و ایجاد انعطاف لازم برای حل مشکلات آینده دارد. در این میان تلقی شهروندان از محله خود در تحلیل وضع موجود به دلیل انعکاس شرایط عمومی محله و محیط زندگی افراد حائز اهمیت می باشد. همچنین برداشت شهروندان از محله خود بسیاری از واقعیت های محیط را نمایان می سازد که از جنبه های اجتماعی برنامه ریزی درخور اهمیت است. هدف اصلی این تحقیق تعیین میزان پایداری اجتماعی در سطح محله فیض آباد شهر کرمانشاه با استفاده از دیدگاه ساکنین است تا از این طریق بتوان راهکارهایی را برای ترمیم و بازخوانی پایداری اجتماعی استخراج و پیشنهاد نمود. راهبرد اصلی تحقیق کمی است که در آن با بهره گیری از روش توصیفی- تحلیلی، همبستگی معیارهای تدقیق شده شناسایی و میزان پایداری اجتماعی محله بررسی شده است. بر اساس نتایج حاصل از این تحقیق، تمام معیارها تاثیر مستقیمی بر میزان پایداری اجتماعی محله می گذارند اما شدت تاثیر معیارها متفاوت است. از این نظر، معیارهای رضایتمندی، امنیت اجتماعی و ثبات اجتماعی دارای بیشترین همبستگی با مفهوم پایداری اجتماعی در سطح محله بوده و از دیدگاه ساکنان بیشترین تاثیر را بر سطح پایداری اجتماعی محله دارند.
واژگان کلیدی: توسعه پایدار، پایداری اجتماعی، پایداری اجتماعی محله، محله فیض آباد، کرمانشاه.

Assessment of social sustainability at neighborhood level based on the residents' views (Case Study of Faizabad neighborhood in the city of Kermanshah)

Abstract
More concentration of development in cities and more attention to their physical and geometric aspects at the expense of their social goals have faced them with imbalance socioeconomic and environmental problems and created many challenges in terms of poverty, crime and delinquency, cultural conflicts, quality life decline and social disruption. Sustainable development approach usually considers small unit of urban spatial structure, namely the neighborhood, in planning and urban management of cities and tries to identify existing potentials across the neighborhood regarding its social dimension to restore and improve existing conditions and make it more flexible and resilience to future problems. In this regard, residents' attitudes towards the neighborhood are great important because their views reflect general conditions of the neighborhood and more details of their own living environment. Moreover, people's perception of the neighborhood can clarify the reality of the environment, those aspects which are so important in the direction of social planning. In this regard, the main aim of this study is to identify the level of social sustainability at the neighborhood regarding the views of its residents. The results can pave the way for some strategies to restore and refresh social sustainability. The main research strategy is quantitative which utilizes an analytical method based on the correlation analysis to identify and asses social sustainability measurements of the neighborhood. Based on the results, all criteria have a direct impact on the neighborhood social sustainability, but the intensity of their impact is different. In this respect, satisfaction, social security and social stability measurements have the highest correlation with the concept of social sustainability in the neighborhood. This means that they were recognized by the residents as the most effective factors affecting the level of social sustainability in Faizabad neighborhood
Keywords: Sustainable development, Social sustainability, Neighborhood, Faizabad neighborhood, Kermanshah

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۸۱۲۶۰۸۵۴، رایانامه: m.baravar@yahoo.com
این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی شهرسازی «مهنا برآور» با عنوان «ساماندهی محله با رویکرد پایداری اجتماعی؛ نمونه موردی محله فیض آباد کرمانشاه» است که به راهنمایی آقای دکتر «هوشمند علیزاده» و مشاوره آقای دکتر کیومرث ایراندوست در دانشگاه کردستان، گروه مهندسی شهرسازی نگارش شده است.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

مقدمه

تمرکز توسعه در شهر ها و توجه به مفاهیم کالبدی و هندسی و غفلت از اهداف اجتماعی در توسعه ی شهرها، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادلات اقتصادی-اجتماعی و زیست محیطی روبرو کرده و چالش های زیادی را از نظر فقر، جرم و بزهکاری، تعارضات فرهنگی،نزول کیفیت زندگی، از هم گسیختگی های اجتماعی و غیره بوجود آورده است. در گذشته، ساکنان واحدهای همسایگی محلات با هم ارتباط نزدیک و تنگاتنگی از لحاظ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی داشتند. محله بخشی از ساختار فضایی-کالبدی شهر با محدوده کالبدی-اجتماعی مشخص بود که در آن تعلقات، روابط همسایگی و رضایت مندی، خواه به دلیل فعالیت های مشترک،خواه به دلیل زندگی در فضایی همبسته شکل می گرفت. روشن است که در این واحد فضایی-کالبدی تنها حضور فیزیکی ساکنان مطرح نبوده بلکه افراد با هم علایق مشترک و برهم کنش اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حرفه ای داشتند و سکونت در این واحد با احساس هویت همراه بود. رشد فزاینده جمعیت و افزایش مهاجرت های ناشی از نبود اعتدال در برنامه ریزی مکانی، اجتماعی و اقتصادی کشور، به همراه تصمیم دولت ها در تمرکز یا ایجاد فعالیت های اقتصادی، اجتماعـــی، تاسیساتی و سایر جاذبه های مهاجر برانگیز، بیشترین تاثیر را در گسترش ابعاد کالبدی و اجتماعی شهرها داشته و بدین سان اثرات قابل توجه و در عین حال اجتناب ناپذیری را بر زندگی شهری گذاشته است (حبیبی، ۱۳۸۲، ص ۳۹-۳۲). در چنین فرآیندی از گذار، نکته قابل توجه ناکامی برنامه ریزان شهری است که با غفلت از مسائل اجتماعی و فرهنگی سعی در حل معضلات پیش رو با رویکردی صرفا کالبدی- اقتصادی داشته اند. گسست در ساختار فضایی-کالبدی محلات و از بین رفتن هویت آنها، سبب از بین رفتن انسجام ساختار اجتماعی و پیوستگی میان ساکنان و کاهش ارتباط چهره به چهره و رو در روی آنها گشته و جایگزینی روابط ثانوی به جای روابط گرم و صمیمی مابین ساکنین را به همراه است، به گونه ای که روابط انسان ها در قالب رسمی،کاری و اداری تعریف میشودکه این خود بر مشکلات موجود دامن زده است (جاجرمی، ۱۳۸۰، ص ۱۰۸). شهر کرمانشاه به عنوان یکی ازکلان شهرهای کشور، به دلیل ویژگی های خاص مکانی-اجتماعی از مسائل و معضلات کلان شهری گوناگونی برخوردار است. تغییرات اجتماعی و کالبدی شهر به ویژه بافت مرکزی، کیفیت زندگی در هسته تاریخی شهر را تحت تأثیر قرار داده و این مساله موجب گسترش نسبی انزوای اجتماعی ساکنان محلات و افزایش برخی مشکلات اجتماعی به ویژه در سطح محله های قدیمی مانند فیض آباد شده است. در این راستا، هدف اصلی تحقیق تعیین میزان پایداری اجتماعی در سطح محله مورد مطالعه بر اساس دیدگاه ساکنین است. تلقی شهروندان از محله خود بدلیل انعکاس شرایط عمومی محله و محیط زندگی آنها در تحلیل وضع موجودحائز اهمیت می باشد. بنابراین برداشت شهروندان از محله خود بسیاری از واقعیت های محیط را نمایان می سازد که از جنبه های اجتماعی برنامه ریزی درخور اهمیت است. با استفاده از نتایج حاصل از این رویکرد می توان راهکارهایی را برای ترمیم و بازخوانی پایداری اجتماعی استخراج و پیشنهاد نماید. در این خصوص سؤال زیر ملاک تدوین رویکرد تحقیق می باشد. چه معیارهایی بر سطح پایداری اجتماعی محله مورد مطالعه مؤثر هستند؟

پیشینه پژوهش

در اوایل قرن بیستم، ایجاد محله نقطه کانونی برنامه ریزی و طـــراحی شهـــری توسط پیشکسوتانی چون ابنزار هاوارد (ایده باغشهر) و کلارنس پری (واحد همسایگی) بوده است. اما به دنبال انتقادات مطرح شده در مورد عدم همخوانی این الگوها با زندگی جدید، تأکید بر محیط کالبدی به جای محیط اجتماعی و مبهم بودن رابطه محله و شهر، برای مدتی از توجه به این رویکرد کاسته شد. به دلیل افزایش آگاهی از محیط و در پی ضرورت ایجاد شکل های پایدار شهری در دو دهه آخر قرن بیستم محله دگر بار مطرح و بر اهمیت آن تاکید شد (مدنی پور، ۱۳۸۳). این مفهوم با تعریف توسعه

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

پایدار در گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه سازمان ملل عمومیت پیدا کرد. با توجه به این پارادایم، توسعه زمانی پایدار است که از نظر اقتصادی ماندگار، از نظر اجتماعی مقبول و از نظر محیطی درست باشد؛ زیرا هر فعالیتی که به وسیله انسانها انجام میگیرد (اجتماعی) غالبا به انگیزه سود و درآمد است (اقتصادی) که در طبیعت دخالت کرده و با استفاده از منابع طبیعی عینیت می یابد (زاهدی و نجفی، ۱۳۸۵، ص ۲۴). بنابراین، یکی از ابعاد مهم توسعه پایدار همانا پایداری اجتماعی است که به دلیل ماهیت خود کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. همچنانکه شکل شماره ۱ نشان می دهد، در ابتدا ابعاد محیطی و اقتصادی بر توسعه پایداری غلبه داشته اند و تنها در اواخر دهه ی ۹۰ است که مسایل اجتماعی نیز در برنامه پایداری مورد توجه قرار می گیرد (***Colantonio*** *2007*).

در سال ۱۹۹۹ اورتون با تاکید بر عدالت اجتماعی، تامین نیازهای مردم را از اولویت های توسعه پایدار دانست و اذعان داشت جوامعی که عدالت محور نباشند پایدار نیز نخواهند بود (***Overton, 1999: 7, 8***). هاریس نیز طی مطالعات خود به این نتیجه رسید که پایداری اجتماعی دربرگیرنده مفاهیم برابری، تامین خدمات اجتماعی نظیر آموزش و بهداشت، برابری جنسیتی، پاسخگویی سیاسی و مشارکت اجتماعی است(***Harris,2000***,۶). آلن آتکیسون با بسط مفهوم شاخص رفاه در تعریف پایداری، چارچوب تازه ای از پایداری را ترسیم کرد، در این چارچوب، توسعه پایدار از چهار رکن اصلی طبیعت، اقتصاد، جامعه و رفاه تشکیل می شود (***At-kisson and Hatcher,2001:5***). بارون و گونتلت، مفاهیم گسترده سرمایه اجتماعی، اجتماعات پایدار، توسعه اجتماعی، ظرفیت اجتماعی، رفاه و محرومیت اجتماعی را در خصوص پایداری اجتماعی مطرح کردند (***Barrond and Gauntlett, 2002: 4-5***). در همین زمان، گروهی از محققان، به چهار عنصر اصلی و تعیین کننده در تعریف پایداری اجتماعی اشاره می نمایند؛ عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت و امنیت. در این رویکرد، مولفه هایی چون فرصت های برابر و توام با پیشرفت برای تمامی انسان ها، زندگی همراه با تعاون و همکاری، فرصت های برابر برای تمامی افراد در جهت ایفای نقش های اجتماعی به همراه امنیت امرار معاش و ایمنی سکونتگاه های انسانی در برابر مخاطرات طبیعی، مبنای سنجش پایداری اجتماعی به حساب می آید (***DFID,2002: 2***). از نظر گودلند، پایداری اجتماعی با مفهوم رفاه به منظور حفظ و بهبود بخشی به سرمایه اجتماعی ارزیابی و تعریف می شود (***Goodland,2003: 1-6***). از تعاریف ارائه شده می توان چنین نتیجه گرفت که پایداری اجتماعی واجد تعاریف متعددی است که دربرگیرنده مفاهیمی همچون تنوع، عدالت، برابری، انصاف در توزیع فرصت ها، پاسخگویی سیاسی، تکریم مظاهر فرهنگی و مشارکت عمومی در تصمیم گیری است (***Polese & Stren, 2000***). اخیراً دیمپسی و همکاران، برابری اجتماعی، تعاملات اجتماعی، شبکه های اجتماعی، مشارکت در گروهها، ثبات اجتماع، حس مکان، ایمنی، و امنیت را به عنوان اصول بعد اجتماعی پایداری مطرح کرده اند (***Demp-sey, et al, 2011***). نکته قابل توجه در سابقه موضوع، فقدان مطالعه ای خاص بروی تلقی و دیدگاه ساکنین

شکل ۱. اهمیت زمانی ابعاد مختلف توسعه پایدار (*Colantonio, 2007: 4*)

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

محله از معیارها و شاخص های پایداری اجتماعی است که این تحقیق رویکرد اصلی خود را بر آن متمرکز نموده است.

پایداری اجتماعی

یکی از ابعاد مهم توسعه پایدار، پایداری اجتماعی است. پایداری اجتماعی به معنی زندگی سالم و بارور و هماهنگ با محیط و طبیعت تعریف شده که در آن بقا و حیات جامعه ، همگام با حفظ کیفیت محیطی و مرتبط با نظام های اقتصادی به منظور دستیابی به بالاترین سطح رضایت از زندگی مورد نظر می باشد (جاودان، ۱۳۸۶، ص ۲). مفهوم پایداری اجتماعی شامل دو مبحث برابری اجتماعی و پایداری اجتماع محلی هستند. تساوی اجتماعی شامل دسترسی به خدمات و فرصت هاست در حالیکه پایداری اجتماع محلی شامل ابعاد فرعی زیادی مانند حس تعلق به محله، تعاملات اجتماعی و امنیت محله، کیفیت محیط بومی، رضایت از مسکن، و مشارکت در فعالیتهای جمعی مدنی است. در رابطه با تساوی اجتماعی، اینگونه استدلال می شود که تمامی تفاسیر مرتبط با پایداری متضمن عمل تساوی است. این بدان معنی است که توسعه پایدار چیزی بیش از حفاظت محیط زیست را شامل شده و نیاز به تساوی را نیز دربرمی گیرد. در این زمینه باید هم تساوی درون نسلی برای برطرف کردن نیازهای قشر تهیدست در جامعه، و هم تساوی میان نسلی برای اطمینان از رفتار عادلانه برای نسلهای آینده، مورد توجه قرار گیرد (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۱۷۶).

پایداری اجتماعی در محله

محله های مسکونی به عنوان سلول های اصلی شهرهای سنتی ایرانی- اسلامی، واحد اجتماعی منسجم و قابل توجهی بوده‌اند که محدوده و مرز آنها بر اساس زبان، مذهب، شغل، خانواده یا سابقه زندگی مشترک ساکنان تعیین می‌شده و شعاع عملکرد امکانات رفاهی یا جمعیت تأثیر چندانی در آن نداشته است. ساکنان محلات سنتی بر اساس علایق، سوابق، مذهب، قومیت و فرهنگ خود، بدون توجه به طبقات اقتصادی و به منظور آسایش، امنیت و حمایت بیشتر گردهم می‌آمدند و همبستگی اجتماعی- فرهنگی آنها سبب ایجاد عامل روانی تعلق به محله بوده است (پوراحمد و موسوی، ۱۳۸۹؛ شیخی، ۱۳۸۲). از این نظر، پایداری اجتماعی در محلات گذشته بیشتر در راستای وجود همبستگی اجتماعی، تعاملات اجتماعی، ثبات اجتماعی، مشارکت اجتماعی و حس تعلق خاطر و مسؤلیت پذیری قابل تعریف بود. با توجه به این پیش زمینه، محله پایدار اجتماعی معاصر باید توانایی حفظ و ساخت با استفاده از منابع و سرمایه های خود و انعطاف لازم برای حل مشکلات آینده را داشته باشد. در این راستا، پایداری اجتماعی بیشتر بر خواست مردم به زندگی در مکانی معین و بر توانایی آنان در استمرار چنین روندی- چه در زمان حاضر و چه در آینده- تاکید می نمایید (***Long,2003,5***). این بدان معنی است که شناخت پایداری اجتماعی در سطح جوامع شهری با مفهوم کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی همراه بوده و با مولفه هایی چون قابلیت دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی، مسکن، امنیت، درآمد و میزان عدم محرومیت سنجیده می شود.(***Bryden, 2002: 9***) بدین ترتیب پایداری اجتماعی در محلات به معنای زندگی سالم از طریق رفع نیازهای اساسی آحاد ساکنین، با در نظر گرفتن کیفیت زندگی و همگام با حفظ کیفیت محیطی و مرتبط با نظام های اقتصادی در مسیر دستیابی به بالاترین سطح رضایت از زندگی تعریف می شود. در این معنا، رفاه و پایداری اجتماعی نمی تواند بدون سلامت محیط و تحرک اقتصادی پایدار باشد، بنابراین با تعامل سه گانه ابعاد پایداری است که کاهش فقر، سرمایه گذاری اجتماعی و جامعه ای امن از بعد اجتماعی شکل می گیرد .(***Torjman, 2000: 2***) لذا دستیابی به پایداری اجتماعی در سطح محله مستلزم راهکارهایی مانند مشارکت محلی، امنیت، دسترسی به فرصتهای شغلی، برخوردار بودن از امکانات مناسب و برآورده شدن نیازهای روانی و معنوی است که از مفاهیم اصلی شاخص های پایداری اجتماعی منتج می شود (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۱۸).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

مولفه ها، معیارها و شاخص های پایداری اجتماعی در محله

از جمع بندی ویژگیهای مطرح شده مرتبط با محله پایدار اجتماعی می توان سه مؤلفه ی کلی هویت و سرزندگی، ارتباط و پیوند و کیفیت زندگی را مورد توجه قرار داد. حال به منظور ارزیابی پایداری اجتماعی یک سکونتگاه انسانی به مجموعه ای از معیارها و شاخص های مرتبط با سه مؤلفه مذکور نیاز است تا از طریق آنهاپایداری اجتماعی محله مورد مطالعه مورد ارزیابی قرار گیرد. برای این منظور، معیارها، شاخص ها و زیرشاخص های معتبر مورد استفاده در سطوح ملی و بین المللی از ادبیات موضوع استخراج شده و در جدول

جدول ۱. معیارها، شاخص ها و زیرشاخص های پایداری اجتماعی

معیار	شاخص	زیر شاخص
هویت (راپاپورت، ۱۳۸۱، ص ۲۴۱)	زیبایی محیط (فلاح و اشرف گنجویی، ۱۳۸۴، ص ۳)	مکان یابی درست کاربریها (فلاح و اشرف گنجوی، ۱۳۸۴، ص۴) تناسبات همگن ساختمان ها در مقیاس انسانی (فلاح و اشرف گنجوی، ۱۳۸۴، ص۵) تناسبات همگن ساختمان ها در مقیاس اجزای تشکیل دهنده بدنه ها (فلاح و اشرف گنجوی، ۱۳۸۴، ص۴) وجود مکان های مکث (فلاح و اشرف گنجوی، ۱۳۸۴، ص۴) توجه به پرسپکتیو و توالی منظر (فلاح و اشرف گنجوی، ۱۳۸۴، ص۴)
	فرهنگ غنی (Dixon, 2007: 8)	وجود آثار مذهبی، میراث فرهنگی- تاریخی، مراکز گردهمایی در محله (دهقانی و کریم زاده، ۱۳۸۹، ص۳۶)
	وجود عرف در بین افراد محله (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۶)	رعایت ادب و احترام متقابل توسط ساکنین محله(جعفری لنگرودی،۱۳۷۶: ۴۱)
		رعایت قوانین نانوشته و آداب و رسوم موجود در سطح محله (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۶، ص ۴۱)
حس تعلق (Altman,1992:8)	غرور و تفاخر مدنی (Dixon, 2007: 8)	سابقه و گذشته محله (سرمست و توسلی، ۱۳۸۹، ص ۱۴۱)
		سابقه سکونت در محله (سرمست و توسلی، ۱۳۸۹، ص ۱۴۰)
		تصویر ذهنی مثبت (سرمست و توسلی، ۱۳۸۹، ص ۱۴۰)
	مهاجرت های طبیعی (Dixon, 2007: 8)	نوع مالکیت (سرمست و توسلی، ۱۳۸۹، ص ۱۴۰)
		وجود امکانات و خدمات رفاهی- معیشتی، آموزشی، بهداشتی (شمس الدینی و گرجیان، ۱۳۸۹، ص ۸۵)
	وجود پاتوق های اجتماعی (پاکزاد، ۱۳۸۶)	وجود مکان های مناسب جهت اجتماعات محلی مانند مرکز محله و غیره (پاکزاد، ۱۳۸۶، ص ۶۹-۷۶)
	قابلیت دسترسی پیاده (سرمست و توسلی، ۱۳۸۹، ص ۱۴۱)	عدم استفاده از ماشین برای رفت و آمد جهت رفع نیاز روزانه در سطح محله (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۷۳)
		امکان دسترسی پیاده به مؤسسات عمومی و تجهیزات محله ای (فلاحت، ۱۳۸۵، ص ۶۰)
حس تنوع و سرزندگی جکوبز، ۱۳۸۶، ۱۳۸۶، ص ۱۵۵)	تامین نیازهای روزانه در سطح محله (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۲۴۸)	تنوع دسترسی به کالا و خدمات مورد نیاز کلیه ساکنین (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۲۴۹)
		استفاده از کاربری های مختلط و چند منظوره در سطح محله (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۲۴۸)
		امکانات تفریحی، بهداشتی، مذهبی، فرهنگی و توزیع مناسب آنها در سطح محله (جکوبز، ۱۳۸۶، ص ۱۵۷)

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

ادامه جدول ۱. معیارها، شاخص ها و زیرشاخص های پایداری اجتماعی

معیار	شاخص	زیر شاخص
حس تنوع و سرزندگی جکوبز، ۱۳۸۶، ۱۳۸۶، ص ۱۵۵)	تنوع قومی و فرهنگی (Dixon,2007: 8)	پذیرش پوشش مذهبی و سنتی متفاوت آنان (تقی لو، ۱۳۸۶، ص ۱۴)
		برگزاری اعیاد، مناسک و جشن های مرتبط با فرهنگ ها و اقوام مختلف (تقی لو، ۱۳۸۶، ص ۱۵)
		وجود ارتباطات بین قومی و فرهنگی (تقی لو، ۱۳۸۶، ص ۱۴)
	وجود مهارت های متنوع و مفید (Dixon, 2007: 8)	فرصت های شغلی و فعالیت های اقتصادی در سطح محله (Dixon,2007:8)
	رعایت سلسله مراتب فضایی (پاکزاد،۱۳۸۶، ص ۲۴۶)	مرکز محله فعال و پر جنب و جوش (پاکزاد، ۱۳۸۶، ص ۶۹-۷۶)
		تنوع کالبدی- فضایی در بین ساختمان های مختلف (بحرینی و خسروی، ۱۳۸۹، ص ۵-۱۶)
	حضور تمام اقشار جامعه در محیط (ویلیامز، ۱۳۸۳)	حضور فعال و سرزنده ساکنین در داخل بافت (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۳۴-۵۰)
		جوان بودن جمعیت (Dixon,2007:8)
		حضور زنان و کودکان در سطح محله (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۳۴-۵۰)
		حضور افراد مسن و پیر در سطح محله
		(Dixon,2007:8)
		وجود امکانات جهت بازی کودکان در سطح محله (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
مشارکت اجتماعی (طهماسبی، ۱۳۸۰، ص ۶۶-۵۸)	آموزش(Dixon,2007:8)	آشنایی با حقوق شهروندی (احمدی، ۱۳۸۳، ص ۳۵-۴۸)
		برگزاری هیآت های مذهبی، کلاس های آموزش قرآن و... در محله (رضادوست و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۹۷-۱۱۰)
	تشکیل شورای محلی (Dixon,2007:8)	میزان تمایل به حضور در انتخابات شورای محلی(رضادوست و دیگران،۱۳۸۸: ۹۷-۱۱۰)
		میزان تمایل به عضویت در تشکل های اجتماعی (رضادوست و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۹۷-۱۱۰)
		میزان اعتماد اجتماعی بین ساکنین محله (غفاری، ۱۳۸۰، ص ۳۸-۵۹)
	مدیریت و مشارکت قوی(Dixon,2007:8)	شرکت داوطلبانه مردم در برنامه های عمومی (قاسمی، ۱۳۸۱، ص ۲۵)
احساس مسئولیت (Altman,1992:8)	حفظ اموال عمومی و مشترک (ژانورن، ۱۳۶۷، ص ۱۸-۱۰)	عدم تخریب کیوسک های تلفن عمومی، فضاهای سبز شهری، میز و صندلی داخل پارکها، لامپ ها و... توسط ساکنین در سطح محله (میرفردی و دیگران، ۱۳۹۱، ص ۲۰۲)
	وجود رهبری (Dixon, 2007: 8)	شناسایی نیازهای جامعه محلی و انتقال آن به دستگاه های ذی ربط (فیدلر و شمرز، ۱۳۷۲، ص ۳۰-۵۸)
	رعایت حقوق همسایگی و شهروندی (تقی لو،۱۳۸۶: ۱۴)	حق داشتن سنت و شیوه های زندگی متفاوت (تقی لو، ۱۳۸۶، ص ۱۴)
		احترام به زبان و فرهنگ های متفاوت (تقی لو، ۱۳۸۶، ص ۱۴)

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

ادامه جدول ۱. معیارها، شاخص ها و زیرشاخص های پایداری اجتماعی

معیار	شاخص	زیر شاخص
تعاملات اجتماعی Hortonand Ches-) (ter,1989:9-37	پیوند همسایگی (ربانی خوراسگانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۱-۳۱)	شناخت و اعتماد همسایگان(خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۶-۷۶)
		روابط صمیمانه بین خانواده ها و همسایه ها (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۶-۷۶)
	وجود گروه ها و شبکه های اجتماعی (Dixon,2007:8)	امکان گفتگو، مشورت، تقاضای کمک مالی و... از افراد ساکن در محله (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۶-۷۶)
	آزادی بیان (Dixon,2007:8)	امکان نقد و بحث و گفتگو در موضوعات مختلف با ساکنین محله (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۶-۷۶)
	اعتماد (Key,2005:162)	اعتماد به اعضای خانواده، دوستان، اهالی محله، شورای محلی (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۵۶-۷۶)
نظارت اجتماعی (Newman, 1996:9)	کنترل فضاهای محله توسط ساکنین (Newman, 1996)	جهت پنجره های ساختمان (نظارت بر معابر و فضاهای محله)(Marcus, (Sarkissian, 1986: 266
		تراکم ساختمانی متنوع (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۳۴-۵۰)
	برخورد ساکنین با ناهنجاری ها (Newman, 1996)	نظارت غیر رسمی (شامل برخورد با متخلفین از طریق طرد کردن، تذکر کلامی، جریمه و ...) (بیرو،۱۳۷۰، ص ۳۴۸)
ثبات اجتماعی (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص۱۸۹)	تغییرات جمعیتی (Dixon, 2007: 8)	هرم جنسی و شمولیت آن (Dixon, 2007: 8)
		هرم سنی و شمولیت آن(Dixon, 2007: 8)
		تراکم جمعیتی با ثبات (ویلیامز، ۱۳۸۳، ص ۳۴-۵۰)
	اتحاد و پیوستگی تازه وارد ها و ساکنین (خصوصا غریبه ها در مهاجرت های درون کوچی) (Dixon, 2007: 8)	رابطه و هماهنگی مناسب بین فرهنگ ساکنین محله (تقی لو، ۱۳۸۶: ۱۴)
		پذیرش عرف محله توسط مهاجرین(جعفری لنگرودی، ۱۳۷۶، ص ۴۱)
عدالت اجتماعی (ساجدی، ۱۳۸۹، ص۳)	عدالت و تساوی (Dixon, 2007: 8)	عدم وجود تبعیض برای کسانی که از نظر فیزیکی مشکل دارند((BCRTEE, 1993, cited in Roseland et al., 2005: 155))
	نبود فقر (Dixon, 2007: 8)	قابل استطاعت بودن خانه ها از نظر اقتصادی (خاکپور و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۷۳)
		توانایی جامعه در تامین نیاز ها (Dixon,2007:8)
		دسترسی به منابع (Dixon, 2007:8)
	برابری جنسیتی (Dixon, 2007: 8)	مناسب سازی فضاها و اماکن عمومی برای زنان (کاظمی، ۱۳۸۸، ص ۴۷-۵۷)
	حمل و نقل مناسب (Dixon, 2007: 8)	معابر و دسترسی های مناسب (Dixon,2007:8)
		امکان دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
	تاسیسات مناسب و مطلوب (Dixon, 2007: 8)	امکانات ورزشی و تفریحی (Dixon,2007:8)
		فضای سبز موجود در محله (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
رضایتمندی Amerigo and Ara-) (gones, 1997, 47	امید به آینده (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۱۰۰)	شادکامی(Dixon,2007:8)
		احساس خوشبختی (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		نبود حس محرومیت (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

ادامه جدول ۱. معیارها، شاخص ها و زیرشاخص های پایداری اجتماعی

معیار	شاخص	زیر شاخص
رضایتمندی Amerigo and Ara-) (gones, 1997, 47	امید به آینده (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۱۰۰)	شادکامی(Dixon,2007:8)
		احساس خوشبختی (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		نبود حس محرومیت (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
	رضایت از محیط اقتصادی (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)	رضایت شغلی (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		رضایت از درآمد (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
	سلامت و بهداشت محیطی (Dixon, 2007: 8)	نظافت و پاکیزگی محله (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
	رضایت از وضعیت سکونت (Costanza, 2007: 61)	رضایت از محله ائم از امکانات، دفع زباله (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		رضایت از وضعیت مسکن ائم از اندازه، آرامش و سکون (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
	رضایت از وضعیت دسترسی به خدمات (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)	دسترسی مناسب محله به سایر نقاط شهر (اجتماعی و عملکردی) (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		رضایت از میزان دسترسی به خدمات (Costanza,2007:61)
		روشنایی معابر در طول شب(اجتماعی و عملکردی) (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۹۹-۱۰۰)
		رضایت از کیفیت دسترسی به خدمات (Costanza,2007:61)
امنیت اجتماعی (ساروخانی، ۱۳۷۵، ص ۱۱)	نبود بزهکاری و جرم و جنایت و ناسازگاری های اجتماعی (Dixon, 2007: 8)	سلامتی روحی و روانی (Dixon,2007:8)
		نبودن فضاهای خلوت و بلااستفاده و ناامن (موسوی،۱۳۸۵: ۷۵)
		آگاهی از ورود غریبه به محله (عزیزی، ۱۳۸۵، ص ۴۴-۴۵)
		امنیت در ساعات پایانی شب برای اهالی (عزیزی، ۱۳۸۵، ص ۴۴-۴۵)
	کودک مدار بودن فضا (ضرغامی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۹- ۱۱۱)	امکانات تفریحی جهت گذران اوقات فراغت (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
		مصونیت از رفت و آمد خودروها (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
		وجود فضاهای آموزشی جهت رشد و پرورش کودکان (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)
	آسایش درون خانه (ضرغامی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۹- ۱۱۱)	عدم اشرافیت سایر ساختمان ها به منزل مسکونی شما (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۵، ص ۸۷-۱۰۵)
		عدم وجود آلودگی صوتی در سطح محله (موسوی، ۱۳۸۵، ص ۷۵)

شماره ۱ تنظیم شده است.

۱- هویت و سرزندگی (لینچ، ۱۳۷۶، ص ۱۶۷) که شامل سه معیار هویت (راپاپورت، ۱۳۸۱، ص ۲۴۱)، حس تعلق (***Altman,1992:8***) و حس تنوع و سرزندگی (جکوبز، ۱۳۸۶، ص ۱۵۵) می باشد.

۲- ارتباط و پیوند (***Barron,Gauntlett***, ۲۰۰۲: ۲۰)که شامل چهار معیار مشارکت اجتماعی، احساس مسئولیت، تعاملات اجتماعی و نظارت اجتماعی می باشد.

۳- کیفیت زنـــدگی (***Schalock,2004:203-16***) که شامل چهار معیار ثبات اجتماعی، عدالت اجتماعی، رضایتمندی و امنیت اجتماعی می باشد.

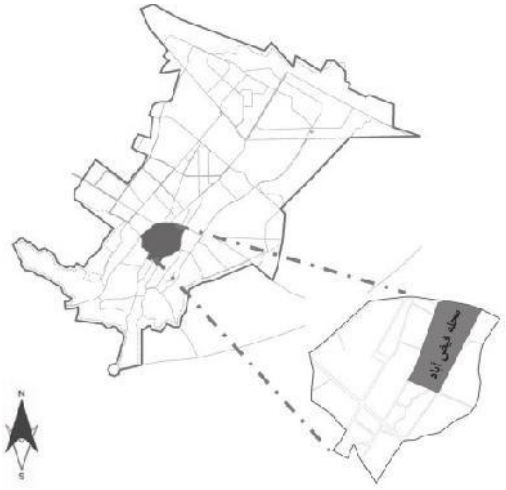
روش پژوهش

راهبرد اصلی تحقیق کمی می باشد که در آن با بهره گیری از روش توصیفی- تحلیلی، میزان پایداری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۷ زمستان ۹۳
No.37 Winter 2015

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

اجتماعی محله فیض آباد کرمانشاه باستناد دیدگاه ساکنین و با گردآوری پرسشنامه ای و مصاحبه ای بررسی شده است. محله فیض آباد با مساحت۳۲/۶۴ هکتار (حدود ۱۲ درصد از مساحت ۲۸۵هکتاری هسته تاریخی شهر را در بر گرفته است) و با جمعیت ۳۸۲۶ نفر در شمال شرقی بازار قدیم شهر واقع شده است. بر اساس فرمول کوکران و با ضریب خطای ۵٪، حجم نمونه جامعه آماری ۳۴۹ نفر برآورد شده که همین تعداد نیز مبنای پرسش شوندگان قرار گرفته است. با این حجم نمونه سطح اطمینان ۹۵ درصدی را از نتایج خواهیم داشت که از سطح معناداری ۵٪ برای کلیه موارد برخوردار خواهد شد.جامعه آماری شامل ساکنین محله، استفاده کنندگان از محله (کسانی که برای خرید به محله مراجعه می کنند)، مغازه داران و مسئولین برخی نهادها میباشد. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه طراحی شده در تابستان ۱۳۹۲ جمع آوری شده و برای تحلیل اطلاعات از ضریب همبستگی پیرسون و برای محاسبات نیز از نرم افزار spss استفاده شده است. پرسشنامه موردنظر با ۷۵ سوال بسته و ۲ سوال باز طراحی و در میان جامعه آماری به طور تصادفی توزیع شده است. سوالهای پرسشنامه در راستای اهداف کلی پژوهش و به گونه ای تدوین شده که در نهایت به اتخاذ تصمیم های هم سو با نظر شهروندان نایل گردد. شاخص ها و زیرشاخص های استخراج شده از ادبیات موضوع اساس تدوین سؤالات

نقشه ۱. موقعیت محله فیض آباد در سطح ناحیه یک شهر کرمانشاه

پرسشنامه را تشکیل می دهد. در این راستا، ۲۱ گویه بر اساس زیرشاخص ها از طریق تکنیک Expert Choice برای مفهوم پایداری اجتماعی که متغیر وابسته است، انتخاب شده و برای هر یک از معیارها نیز که متغیر مستقل محسوب می شوند، شاخص های مربوطه نیز به صورت گویه هایی در پرسشنامه مطرح شده اند. سوالات بسته پرسشنامه به ۱۵ بخش تقسیم شده که به ترتیب؛ مشخصات پاسخگو، مشخصات واحد مسکونی در اختیار خانوار، وضعیت مهاجرت یا نقل مکان خانوار، هویت، حس تعلق، احساس مسئولیت، مشارکت اجتماعی، عدالت اجتماعی، ثبات اجتماعی، تعاملات اجتماعی، رضایتمندی، حس تنوع و سرزندگی، نظارت اجتماعی،

نمودار ۱. درصد مالکیت خانوارها در واحدهای مسکونی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

امنیت اجتماعی و مفهوم پایداری اجتماعی را در بر می گیرد. برای محاسبه میانگین هر کدام از گویه ها، امتیازی برابر با ۵ به پاسخ بسیار زیاد، ۴ به گزینه زیاد،۳ به گزینه تاحدودی، ۲ به پاسخ کم و ۱ به گزینه بسیار کم، اختصاص یافته است.

یافته های پژوهش

نمونه آماری مورد پرسش قرار گرفته شامل ۱۷۱ زن (۴۸/۹ درصد) و ۱۷۸ مرد (۵۱/۱ درصد) می باشد. از این تعداد ۱۸۹ نفر شاغل(۵۴/۱۶ درصد) و ۱۶۰ نفر غیر شاغل(۴۵/۸۴درصد) که از نظر سطح تحصیلات۶۹/۷ درصد افراد دیپلم به بالا و بقیه زیر دیپلم می باشند. پاسخگویان بیشتر گروه های سنی جوان و میانسال را در بر می گیرند. اطلاعات برداشت شده نشان می دهد که ساکنان محله فیض آباد کرمانشاه از وضعیت اقتصادی مناسبی برخوردار نیستند به طوری که حدود ۵۲ درصد از نمونه آماری برداشت شده درآمدی زیر ۴۰۰ هزارتومان را دارا هستند. از نظر مدت اقامت ساکنان، بالاترین درصد مربوط به رده ۲-۵ سال بوده که خود گویای درصد بالای جابجایی ساکنان محله فیض آباد باشد. ۸۱ درصد از جامعه نمونه نیز تمایل

جدول شماره ۲. توزیع درصدی پاسخ دهندگان به گویه های معیارهای پایداری اجتماعی به عنوان متغییر مستقل تحقیق و میانگین حاصله

معیارها	گویه	بسیار زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بسیار کم	میانگین
هویت	تا چه حد از گذشته تاریخی این محله به عنوان میراثی ارزشمند در تاریخچه شهر کرمانشاه آشنایی دارید؟	۵/۷۳	۱۰/۰۲	۳۹/۵۴	۲۹/۲۴	۱۵/۴۷	۲/۶۱
	تا چه حد آثار تاریخی و اماکن شاخص محله خود را می شناسید؟	۰	۰/۵۷	۱۷/۱۹	۵۴/۱۶	۲۸/۰۸	۱/۹
	تا چه حد در محله شما ارزش های بومی و محله ای وجود دارد؟	۰	۳/۱۵	۱۵/۱۹	۲۵/۲۱	۵۶/۴۵	۱/۶۵
	تا چه حد خود را با نام محله ای که در آن زندگی میکنید به سایر شهروندان معرفی میکنید؟	۰	۱/۱۵	۴/۳	۳۴/۰۹	۶۰/۴۶	۱/۴۶
	بیشترین میانگین را گویه اول و کمترین میانگین را گویه چهارم به خود اختصاص داده اند.						∑=۷/۶۲
حس تعلق	آیا هنوز هم در مرکز محله شما جلسه و یا گردهمایی ساکنین محله شکل می گیرد؟	۰/۲۹	۲/۰۰	۱۱/۱۷	۳۰/۰۹	۵۶/۴۵	۲/۱۲
	آیا با دوستان و همسالان خود در نقاطی از محل دور هم جمع می شوید؟	۰/۵۷	۱/۱۵	۹/۷۴	۵۳/۳	۳۵/۲۴	۱/۷۹
	آیا دسترسی به خدمات محله ای(برای خریدهای روزانه و...)با پیاده روی امکان پذیر و آسان است؟	۲/۹	۷/۷۳	۲۴/۹۲	۵۵/۰۰	۹/۴۵	۲/۴
	آیا مایلید در محل سکونت فعلی خودتان بمانید و به محله دیگری جابجا نشوید؟	۰/۲۹	۱/۱۵	۱۸/۳۳	۲۶/۶۵	۵۳/۵۸	۱/۶۸
	آیا محله شما در حال حاضر دارای سابقه و پیشینه ای آبرومند و مثبت می باشد؟	۰	۵/۷۳	۱۵/۱۹	۲۹/۵۱	۴۹/۵۷	۲/۳۴
	بیشترین میانگین را گویه اول و کمترین میانگین را گویه پنجم به خود اختصاص داده اند						∑=۱۳/۱۵
مشارکت اجتماعی	در محله خود تا چه حد در گروه های مذهبی مانند جلسات قرآن و مراسم مذهبی شرکت می نمایید؟	۰/۵۷	۴/۰۱	۱۲/۳۳	۳۳/۸۱	۴۹/۲۸	۱/۷۲
	ساکنین محله تا چه حد در رفع مشکلات محله شرکت می کنند؟	۰	۴/۰۱	۱۳/۱۸	۴۸/۱۴	۳۴/۶۸	۱/۸۶
	چقدر حاضرید در کارها و فعالیت های گروهی که در محله انجام میشود شرکت نمایید؟	۲/۳	۶/۰۱	۹/۷۴	۳۴/۶۷	۴۷/۲۸	۱/۸۱
	تا به حال چقدر از هم محله هایتان برای شرکت در اقدامات جمعی برای رفع مشکلات محله دعوت کرده اید؟	۱/۴۳	۵/۱۵	۸/۰۲	۴۲/۱۲	۴۳/۲۸	۱/۷۹
	تا چه حد تمایل دارید در انتخاب شورای محله شرکت نمایید؟	۲۸/۰۸	۳۳/۵۳	۲۳/۲۱	۱۰/۰۲	۵/۱۶	۳/۶۹

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۷ زمستان ۹۳
No.37 Winter 2015

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

ادامه جدول شماره ۲. توزیع درصدی پاسخ دهندگان به گویه های معیارهای پایداری اجتماعی به عنوان متغییر مستقل تحقیق و میانگین حاصله

معیارها	گویه	بسیار زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بسیار کم	میانگین
ثبات اجتماعی	تا چه حد تمایل دارید این محله را به عنوان مکان ثابت سکونت خودبرگزینید؟	۰	۰/۲۹	۱۰/۸۸	۳۳/۲۴	۵۵/۵۹	۱/۵۶
	آیا عرف و ارزش های حاکم بر این محله را قبول دارید؟	۰	۰/۸۶	۱۹/۲	۴۲/۴	۳۷/۵۴	۱/۸۳
	تا چه حدی ساکنین این محله بومی بوده و سکونت ثابتی دارند؟	۰	۰/۲۹	۱۰/۳۱	۴۵/۲۷	۴۴/۱۳	۱/۶۷
	امنیت محله با وجود مهاجران در چه حدی است؟	۰/۲۹	۴/۳	۱۳/۱۸	۴۹/۸۶	۳۲/۳۸	۱/۹
	تا چه حد تمایل به مهاجرت از این محله را دارید؟	۰/۸۶	۳/۴۴	۸/۸۸	۴۸/۴۲	۳۸/۴	۱/۸
	بیشترین میانگین را گویه چهارم و کمترین میانگین را گویه اول به خود اختصاص داده اند.						∑= ۱۰/۳۷
تعاملات اجتماعی	ملاقات و هم صحبتی شما با همسایه ها تا چه حدی است؟	۲/۲۹	۶/۸۸	۱۳/۷۵	۵۰/۴۳	۲۶/۶۵	۲/۰۷
	میزان تمایل شما به انتخاب دوست برای خود و یا فرزندان خود از اهالی همسایه ها تا چه حدی است؟	۰	۴/۰۱	۱۱/۱۷	۳۲/۹۵	۵۱/۸۷	۱/۶۷
	تا چه حدی افرادی در محله شما وجود دارند که میتوانند در حل مشکلات به شما کمک کنند؟	۰/۱۷	۴/۱۳	۱۲/۶	۳۵/۲۵	۴۷/۸۵	۱/۷۳
	تا چه حدی در مورد وضعیتی از محله که باعث رنجش یا مزاحمتی برای شما شده با همسایگان گفتگو میکنید؟	۲/۲۹	۱۳/۷۵	۲۶/۹۳	۳۳/۵۳	۲۳/۵	۲/۳۸
	بیشترین میانگین را گویه چهارم و کمترین میانگین را گویه دوم به خود اختصاص داده اند.						∑=۷/۸۵
رضایتمندی رضایتمندی رضایتمندی	تا چه حد احساس میکنید از امکانات زندگی بهره مند هستید؟	۱/۷۲	۶/۰۲	۴۱/۸۳	۲۶/۳۶	۲۴/۰۷	۲/۳۵
	آیا از امکانات مسکن خود (تعداد اتاق ها، ابعاد واحد مسکونی و غیره) راضی هستید؟	۰	۰	۸/۰۲	۳۶/۶۸	۵۵/۳	۱/۵۲
	آیا هزینه های مربوط به مسکن (رهن و اجاره، تعمیر،هزینه های گرمایشی و سرمایشی) با سطح درآمد شما همخوانی دارد؟	۰	۰	۲۱/۲	۳۳/۵۳	۴۵/۲۷	۱/۷۶
	آیا از شرایط بهداشتی و محیطی (سروصدای همسایگان، آلودگی هوا) محل سکونت خود راضی هستید؟	۰	۰/۲۹	۱۰/۶	۲۷/۸	۶۱/۳۱	۱/۵
	تا چه حد توقف وسیله نقلیه در اطراف محل سکونت شما امکان پذیر است؟	۰	۰	۱۸/۳۴	۳۷/۸۲	۴۳/۸۴	۱/۷۴
	بیشترین میانگین را گویه اول و کمترین میانگین را گویه چهارم به خود اختصاص داده اند.						∑=۸/۸۷
حس تنوع و سرزندگی	میزان رفت آمد ساکنین در سطح محله تا چه حدی است؟	۱۰/۶	۳۳/۲۴	۲۶/۰۷	۲۰/۹۲	۹/۱۷	۳/۱۵
	تنوع خدمات موجود در محله (اعم از نانوایی، میوه فروشی، سبزی فروشی، سوپرمارکت) تا چه حدی است؟	۰	۱/۱۵	۵۵/۳	۲۴/۹۳	۱۸/۶۲	۲/۳۹
	حضور افراد در سطح محله در طول شب چقدر است؟	۰	۰/۲۹	۱۶/۹	۲۷/۷۹	۵۵/۰۱	۱/۶۲
	سهولت تشخیص آدرس برای غریبه ها در محله شما تا چه حدی است؟	۰	۵/۱۶	۱۰/۶	۳۰/۹۴	۵۳/۳	۱/۶۸
	تعداد مکان های تجمع افراد و پاتوق های دوستانه در سطح محله چقدر است؟	۰	۶/۵۹	۱۸/۰۵	۲۸/۳۷	۴۶/۹۹	۱/۸۴
	بیشترین میانگین را گویه اول و کمترین میانگین را گویه سوم به خود اختصاص داده اند.						∑=۱۰/۶۸

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

ادامه جدول شماره ۲. توزیع درصدی پاسخ دهندگان به گویه های معیارهای پایداری اجتماعی به عنوان متغییر مستقل تحقیق و میانگین حاصله؛ ماخذ: برداشت های میدانی و اطلاعات پرسشنامه ای گردآوری شده توسط نگارندگان.

معیارها	گویه	بسیار زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بسیار کم	میانگین
نظارت اجتماعی	در محله شما رفتارهای ساکنین تا چه حد قابل قبول و مناسب است؟	۰	۳/۴۴	۱۹/۲	۲۹/۲۳	۴۸/۱۳	۱/۷۸
	تا چه حدی ساکنین محله با رفتارهای نامناسب برخورد میکنند؟	۰	۰/۲۸	۱۹/۲	۳۰/۶۶	۴۹/۸۶	۱/۷
	تا چه حدی فضاهای محله توسط ساکنین کنترل میشود؟	۲/۸۷	۱۰/۰۲	۲۸/۰۸	۳۶/۳۹	۲۲/۶۴	۲/۳۴
	ساکنین محله تا چه حدی در امور مربوط به محله دخالت و کنجکاوی میکنند؟	۰	۱/۷۲	۱۸/۰۵	۲۷/۵	۵۲/۷۳	۱/۶۱
	بیشترین میانگین را گویه سوم و کمترین میانگین را گویه چهارم به خود اختصاص داده اند.						∑=۷/۴۳
امنیت اجتماعی	امنیت محله شما از نظر اعتیاد، ولگردی، سرقت چگونه است؟	۱/۱۴	۱۱/۱۷	۲۷/۲۲	۳۶/۶۷	۲۳/۸	۲/۲۹
	تا چه حد رفت و آمد در هنگام شب در محله شما امن و بدون مواجه شدن با مشکل است؟	۰/۸۵	۸/۶	۲۵/۵	۴۲/۷	۲۲/۳۵	۲/۲۳
	تا چه حد نظارت نیروی انتظامی و تدابیر امنیتی در محله شما اعمال شده است؟	۱/۷۲	۱۴/۶۱	۳۴/۶۷	۲۸/۰۸	۲۰/۹۲	۲/۵۴
	بیشترین میانگین را گویه سوم و کمترین میانگین را گویه اول به خود اختصاص داده اند.						∑=۷/۰۶

به ترک محله خود را ابراز داشته اند. همچنین نتایج بدست آمده نشان می دهد که ۴۰/۹ درصد از جامعه اجاره نشین هستند(نمودار شماره ۱). این درصد بالای جابجایی و اجاره نشینی می تواند تعلق خاطر و حس مسؤلیت پذیری و تمایل برای سکونت دائم را در سطح محله کم رنگ کند.

معیارهای پایداری اجتماعی (متغیر مستقل)

در مجموع یازده معیار برای پایداری اجتماعی در نظر گرفته شده است(جدول شماره ۱). هر یک از این معیار ها توسط تعدادی گویه سنجش شده و در مجموع نتیجه سنجش این معیارها برای تعیین میزان ارتباط آنها با پایداری اجتماعی در محله مورد مطالعه استفاده شده است.

مفهوم پایداری اجتماعی (متغیر وابسته)

همان طوریکه در بخش روش تحقیق عنوان شد، برای سنجش متغییر وابسته تحقیق (پایداری اجتماعی در مفهوم عام خود) ۲۱ گویه بر اساس زیرشاخص ها با استفاده از تکنیک Expert Choice انتخاب شده که نتایج آن در جدول زیر تنظیم شده است.

با توجه به جدول فوق مشاهده می شود که مفهوم پایداری اجتماعی (متغیر وابسته) دارای ۲۱ گویه است. بنابراین امتیاز اختصاص یافته به متغیر وابسته از نظر پاسخگویان باید در بازه (۱۰۵، ۲۱) قرار بگیرد. جمع میانگین کل پاسخ گویان یا امتیاز اختصاص یافته به متغیر وابسته ۴۳/۶۸ است. در میان گویه های مفهوم پایداری اجتماعی، گویه عدم اشرافیت سایر ساختمانها با میانگین ۳/۶۸ بالاترین امتیاز و گویه فقدان فضاهای خلوت و بلااستفاده و ناامن با میانگین ۱/۲۶ کمترین امتیاز را دارا هستند.

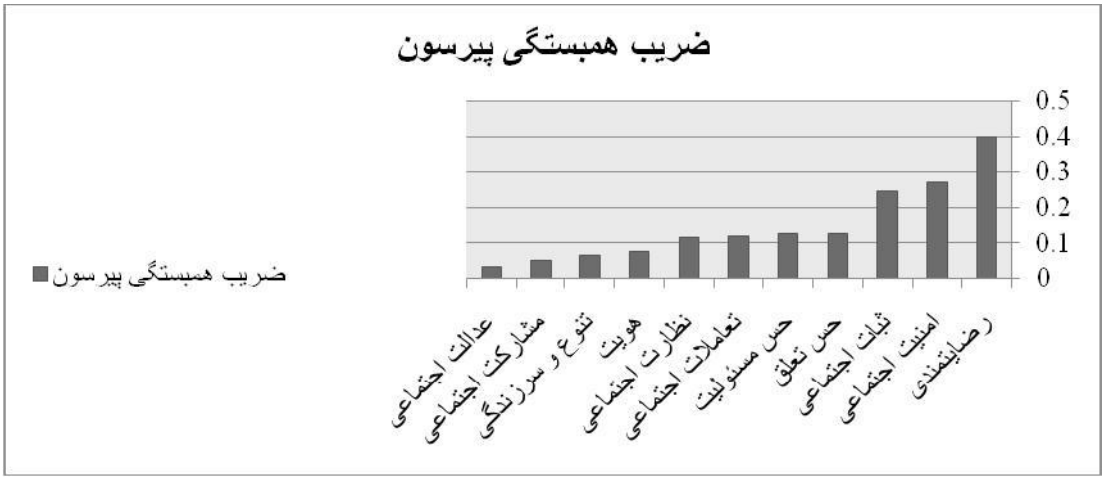
سنجش ضریب همبستگی متغییر مستقل و وابسته تحقیق

برای سنجش ضریب همبستگی دو دسته متغییرهای تحقیق، ابتدا گویه هایی را که مربوط به هر یک از دو متغیر است، با هم جمع می کنیم در این حالت یک نمره کمی برای هر متغیر حاصل می شود. برای بررسی رابطه ی بین این دو متغیر از ضریب همبستگی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

جدول ۳. توزیع درصدی پاسخ دهندگان به گویه های مرتبط با مفهوم پایداری اجتماعی و میانگین آنها؛ ماخذ: برداشت های میدانی و اطلاعات پرسشنامه ای گردآوری شده توسط نگارندگان

ردیف	گویه	بسیار زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بسیار کم	میانگین
۱	میزان آشنایی با حقوق شهروندی	۰/۵۷	۲/۲۹	۱۶/۹۲	۳۳/۵۲	۴۶/۷	۱/۷۶
۲	قابل استطاعت بودن خانه ها از نظر اقتصادی	۰/۲۹	۲/۵۸	۱۷/۷۶	۵۳/۵۸	۲۵/۷۹	۱/۹۸
۳	تنوع دسترسی به کالا و خدمات مورد نیاز کلیه ساکنین	۱/۴۴	۲۲/۳۵	۴۵/۲۷	۲۳/۷۸	۷/۱۶	۲/۸۷
۴	مطلوبیت اندازه مسکن	۴/۸۷	۲۶/۹۴	۵۳/۰۰	۹/۱۷	۶/۰۲	۳/۱۵
۵	مکان های تفریحی و فراغتی مانند فضای سبز	۰	۰	۸/۶	۳۰/۹۴	۶۰/۴۶	۱/۴۸
۶	روشنایی معابر در طول شب	۰	۰	۲/۲۹	۳۳/۸۱	۶۳/۹	۱/۳۸
۷	انتقال نیازهای جامعه محلی به ارگان های دولتی	۰	۰	۲/۰۰	۳۵/۵۴	۶۲/۴۶	۱/۴
۸	استفاده از کاربری های مختلط و چند منظوره در محله	۰/۸۶	۲۱/۲	۵۲/۴۳	۱۹/۴۹	۶/۰۲	۲/۹۱
۹	وجود مکان های مناسب جهت اجتماعات محلی	۰	۰/۲۹	۴/۵۸	۳۹/۵۴	۵۵/۵۹	۱/۴۹
۱۰	دسترسی مناسب محله به سایر نقاط شهر (اجتماعی و عملکردی)	۱/۴۴	۲۴/۰۷	۴۲/۴	۲۴/۶۴	۷/۴۵	۲/۸۷
۱۱	میزان استفاده از ماشین برای رفت و آمد جهت رفع نیاز روزانه	۸/۰۲	۱۰/۳۱	۱۷/۷۶	۳۴/۶۸	۲۹/۲۳	۲/۳۳
۱۲	شناخت و اعتماد همسایگان	۰	۰	۱/۷۲	۳۶/۱	۶۲/۱۸	۱/۴
۱۳	امکانات آموزشی، فرهنگی ، آثار مذهبی، میراث فرهنگی و ... و توزیع مناسب آنها در سطح محله	۰	۰	۲۰/۳۴	۲۹/۵۲	۵۰/۱۴	۱/۷
۱۴	حضور فعال و سرزنده ساکنین در داخل بافت	۰/۵۷	۳/۱۵	۲۴/۰۷	۳۲/۰۹	۴۰/۱۲	۱/۹۲
۱۵	رعایت ادب و احترام متقابل توسط ساکنین محله	۰/۸۶	۴/۸۷	۵/۴۴	۴۸/۴۲	۴۰/۴	۱/۷۷
۱۶	فرصت های شغلی در سطح محله	۲/۵۸	۱۲/۳۲	۴۸/۱۴	۲۱/۷۸	۱۵/۱۸	۲/۶۵
۱۷	عدم اشرافیت سایر ساختمان ها به منزل مسکونی شما	۲۴/۰۷	۳۵/۲۴	۲۷/۸	۱۰/۸۹	۲/۰۰	۳/۶۸
۱۸	میزان نظارت بر معابر و فضاهای محله از پنجره ساختمان مسکونی	۰/۵۷	۲/۵۸	۱۳/۷۵	۳۳/۲۴	۴۹/۸۶	۱/۷
۱۹	فقدان فضاهای خلوت و بلااستفاده و ناامن	۰	۰	۰	۲۶/۰۷	۷۳/۹۳	۱/۲۶
۲۰	مرکز محله فعال و پر جنب و جوش	۰/۵۷	۱۷/۷۷	۲۶/۰۷	۴۰/۹۷	۱۴/۶۲	۲/۴۸
۲۱	هماهنگی فرهنگ ساکنین محله	۰	۰/۲۹	۸/۳۱	۳۱/۸	۵۹/۶	۱/۵

نمودار ۲. اولویت بندی معیارهای پایداری اجتماعی با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

جدول ۱۳. نتایج آزمون همبستگی

متغیرمستقل / متغیر وابسته	هویت		حس تعلق		احساس مسئولیت		مشارکت اجتماعی	
	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی
پایداری اجتماعی	۰.۰۲۷۳	۰.۰۷۷	۰.۰۲۹۶	۰.۱۲۶	۰.۰۳۷۶۳	۰.۱۲۶	۰.۰۳۱۲	۰.۰۵۰۶
متغیرمستقل / متغیر وابسته	عدالت اجتماعی		ثبات اجتماعی		تعاملات اجتماعی		رضایتمندی	
	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی
پایداری اجتماعی	۰.۰۳۱۵	۰.۰۷۸۳	۰.۰۲۴۹	۰.۲۴۸	۰.۰۲۷۱۲	۰.۱۲۱	۰.۰۲۵۵	۰.۴
متغیرمستقل / متغیر وابسته	حس تنوع و سرزندگی		نظارت اجتماعی		امنیت اجتماعی		حجم جامعه آماری ۳۴۹ نفر	
	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی	انحراف معیار	میزان همبستگی		
پایداری اجتماعی	۰.۰۳۰۶	۰.۰۶۴	۰.۰۲۶۷	۰.۱۱۵۵	۰.۲۷۱	۰.۲۲۳		

ماخذ: برداشت های میدانی و اطلاعات پرسشنامه ای گردآوری شده توسط نگارندگان

پیرسن استفاده می شود. دو متغیر تصادفی x و y را باانحراف معیارهای σx و σy در نظر می گیریم، ضریب همبستگی این دو را با ρ نشان داده وبه صورت زیر تعریف می کنیم:

$$\rho_{x,y} = \frac{\operatorname{cov}(x,y)}{\sqrt{(\operatorname{var} x)(\operatorname{var} y)}} = \frac{\sigma_{xy}}{\sigma_x \sigma_y}$$

در اینجا ارتباط و وابستگی بین هر یک از معیارها را با متغیر وابسته پایداری اجتماعی می سنجیم. طبق داده های حاصل از پرسشنامه برای هر معیار چندین گویه در نظر گرفته شد. این گویه ها متغیر x یا مستقل برای هر معیار در نظر گرفته شده و گویه های پایداری اجتماعی به عنوان متغیر وابسته یا y در نظر می باشند. سپس با استفاده از فرمول ها مقدار همبستگی را به دست می آوریم.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۷ زمستان ۹۳
No.37 Winter 2015

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

در جدول۱۳، مقادیر مربوط به ضریب همبستگی پیرسون بین صفر تا یک قرار دارد. لذا رابطه معنی دار مستقیمی بین متغیرها وجود دارد. هرچه این مقادیر به صفر نزدیک شوند شدت وابستگی متغیرها کمتر شده و هرچه این متغیرها به یک نزدیک شوند شدت وابستگی متغیرها بیشتر می شود. از این نظر، تمام معیارهای پایداری اجتماعی در محله فیض آباد با مفهوم پایداری اجتماعی ارتباط دارند و افزایش یا کاهش هریک از این معیارها تاثیر مستقیمی بر میزان پایداری اجتماعی محله خواهد داشت. میزان پایداری اجتماعی در سطح محله به ترتیب به معیارهای رضایتمندی، امنیت اجتماعی، ثبات، حس تعلق، مسئولیت اجتماعی، تعاملات اجتماعی، نظارت اجتماعی، هویت، تنوع و سرزندگی، مشارکت اجتماعی و عدالت اجتماعی وابسته است. اولویت بندی معیارهای پایداری اجتماعی با توجه به میزان همبستگی آنها با مفهوم پایداری اجتماعی با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون در نمودار شماره۲ قابل مشاهده است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

با توجه به پیچیدگی مسایل شهری دوران معاصر و اینکه محله ها به عنوان سلول های اصلی زندگی اجتماعی مردم به حساب می آیند، توجه به جنبه های اجتماعی محله های شهری ضروری و اجتناب ناپذیر است. در این راستا، نگرش و برداشت ساکنین از عوامل تأثیرگذار در پایداری اجتماعی به منظور برنامه ریزی و ساماندهی وضع موجود و تدوین راهکارهای آتی ارتقاء پایداری اجتماعی محله حائز اهمیت می باشد. در این پژوهش، محله فیض آباد کرمانشاه در راستای مفهوم پایداری اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت. در این زمینه ۱۱ معیار موثر بر میزان پایداری اجتماعی محلات با استفاده از توزیع پرسشنامه و نظرسنجی عمومی و به کمک ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد. نتیجه پژوهش دال بر آن است که از معیارهای مذکور معیارهای رضایتمندی، امنیت اجتماعی و ثبات اجتماعی دارای بیشترین همبستگی با مفهوم پایداری اجتماعی در سطح محله بوده و از دیدگاه ساکنان بیشترین تاثیر را بر سطح پایداری اجتماعی محله دارند. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش مذکور و به منظور ایجاد ارتباط با مؤلفه های اصلی تحقیق، راهبردهای زیر را می توان به منظور ارتقاء پایداری اجتماعی محله فیض آباد کرمانشاه پیشنهاد نمود.

پیشنهادات راهبردی در راستای مولفه های پایداری اجتماعی

با توجه به پیچیدگی مسایل شهری دوران معاصر و اینکه محله ها به عنوان سلول های اصلی زندگی اجتماعی مردم به حساب می آیند، توجه به جنبه های اجتماعی محله های شهری ضروری و اجتناب ناپذیر است. در این راستا، نگرش و برداشت ساکنین از عوامل

جدول ۱۴. اهداف خرد، راهبردها، سیاست ها و اقدامات اجرایی

اهداف خرد	راهبرد ها	سیاست	اقدامات اجرایی
افزایش هویت و سرزندگی	استفاده کاربران مختلف از فضا	حذف کاربری های ناسازگار	حذف کاربری های پر سر و صدا مانند تعمیرگاه و گاراژ در ضلع شمالی محله
			ایجاد کاربری های جدیدی مانند اماکن ورزشی ،فرهنگی(کتابخانه)و آموزشی(راهنمایی) در مرکز محله و زیر محله پیشنهادی
		ایجاد کاربری های جاذب WWجمعیت	ایجاد فضای سبز و جمعی در طول مسیرهای اصلی(معبر ۱۲ متری پیشنهادی) محله و پهنه های مسئله دار
			ایجاد پارکینگ عمومی برای ساکنان محله و مراجعه کنندگان به بازار در ضلع جنوبی محله(سبزه میدان) و در داخل محله در مجاورت محور شرقی-غربی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

جدول ۱۴. اهداف خرد، راهبردها، سیاست ها و اقدامات اجرایی

اهداف خرد	راهبرد ها	سیاست	اقدامات اجرایی
افزایش هویت و سرزندگی	تقویت عناصر هویت بخش محله	تغییر کاربری اماکن تاریخی و طبیعی به نقاط گردشگری برای شناسایی آنها به سایر شهروندان	طراحی لبه رودخانه آبشوران در ضلع جنوبی محله به عنوان یه پارک منطقه ای،مرمت کالبد بازار سنتی فیض آباد،مرمت تکیه بیگلربیگی، خانه خواجه باروخ،مسجد شاهزاده، مسجد معنمد و...
		ایجاد کاربری ها و تراکم های سازگار با بافت سنتی محله	حذف تعمیرگاه ها و گاراژها در ضلع شمالی محله، اعطای تراکم تشویقی در ضلع شمالی و جنوبی محله حداکثر تا چهار طبقه، رعایت اصل اشرافیت در مجاورت بناهای تاریخی
افزایش ارتباط و پیوند	افزایش حضور ساکنان در محله	ایجاد کاربری های جاذب جمعیت	ایجاد فضای سبز،آموزشی،ورزشی و فرهنگی در مرکز محله و زیرمحله ها
		ایجاد کریدورهای بصری	تعریض معابر، توزیع مکان های تجمع در سطح محله، رفع پیش آمدگی های بناهایی که موجب انسداد دید در طول مسیر حرکت می شوند، بهبود وضعیت روشنایی در سطح محل در طول شب
		بهبود وضعیت روشنایی در سطح محله	استفاده از چراغ روشنایی در مرکز محله، زیر محله ها، راسته بازار و پهنه های متراکم خصوصا در ضلع شمالی و جنوبی
	تقویت تعاملات اجتماعی	ایجاد فضاهای جمعی	قرار گیری مرکز محله در تقاطع خیابان های اصلی شمالی-جنوبی(پیشنهادی) و شرقی- غربی(موجود) محله
		امکان فعالیت و حضور تمام گروهای سنی و جنس	احداث بوستان کودک در زیرمحله غربی در مجاورت کودکستان، احیاء قهوه خانه سنتی در مجاورت مرکز محله، رفع مشکلات ناشی از شیب جهت دسترسی به مرکز محله از طریق احداث پله برای سهولت حضور سالخوردگان در محله
		جذب مشارکت ها و ایده های ساکنین	برگزاری مراسم ،اعیاد و یا عزاداری ها در مساجد محله ، برگزاری کلاسهای قرآنی، هنری وغیره، تشکیل شورای محلی برای رفع مشکلات موجود محله
	ارتقاء حضور انسان در معابر	ایجاد محور پیاده قوی در محله	محور ۱۲ متری شمالی-جنوبی، تعریض معابر
		آرام سازی ترافیک عبوری	کفسازی هایی که حرکت سواره را کند کند، زاویه گردش مسیر در جهت کاهش سرعت سواره
	تشویق ساکنان برای پیاده روی در محدوده	فضا سازی در مسیرهای پر رفت و آمد	قرار دادن مرکز اصلی محله و زیر محله ها در طول محور پیاده شمالی-جنوبی
		ارتقاء تجهیزات و تسهیلات کافی برای معابر	استفاده از مبلمان شهری نظیر چراغ برق، نیمکت و ...
ارتقاءکیفیت زندگی	افزایش تراکم جمعیتی	افزایش سرانه مسکونی	ایجاد واحدهای مسکونی با الگو برداری از معماری تاریخی محله در ضلع شمالی محله
		افزایش تراکم ارتفاعی محله	تراکم ارتفاعی واحدهای پیشنهادی حداکثر تا چهار طبقه
	افزایش سکونت دائم	ارتقاء کیفیت کالبدی واحد های مسکونی	احداث واحدهای مسکونی جدید در ضلع شمالی محله به جای تعمیرگاه ها و گاراژ ها، اعطای سیاست های تشویقی برای ساخت واحدهای مسکونی در سطح محله، حذف بناهای مخروبه در سطح محله
		ارتقاء کیفیت کالبدی و عملکردی محله	اقدام به ساخت و مرمت واحدهای مسکونی،احداث مرکز محله و زیر محله ها در مسیرهای پر رفت و آمد، پراکندگی مناسب نقاط فعال در سطح محله، تقویت عملکرد بازار سنتی فیض آباد در سطح شهر
		ارتقاء کیفیت کالبدی و عملکردی معابر محله	احداث محور ۱۲ متری شمالی-جنوبی، برقراری نظام سلسله مراتب فضایی بین معابر با تعریض معابر در سطح محله، حذف گوشه های تاریک و مخفی در سطح محله، ، افزایش تدابیر امنیتی با استفاده از شبگرد و نظارت های نیروی انتظامی، بهبود وضعیت روشنایی معابر در طول شب، احداث پارکینگ
		بهبود وضعیت بهداشتی محله	جمع آوری مناسب زباله ها و نخاله های ساختمانی، ساماندهی اطراف رودخانه آبشوران

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

تأثیرگذار در پایداری اجتماعی به منظور برنامه ریزی و ساماندهی وضع موجود و تدوین راهکارهای آتی ارتقاء پایداری اجتماعی محله حائز اهمیت می باشد. در این پژوهش، محله فیض آباد کرمانشاه در راستای مفهوم پایداری اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت. در این زمینه ۱۱معیار موثر بر میزان پایداری اجتماعی محلات با استفاده از توزیع پرسشنامه و نظرسنجی عمومی و به کمک ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد. نتیجه پژوهش دال بر آن است که از معیارهای مذکور معیارهای رضایتمندی، امنیت اجتماعی و ثبات اجتماعی دارای بیشترین همبستگی با مفهوم پایداری اجتماعی در سطح محله بوده و از دیدگاه ساکنان بیشترین تاثیر را بر سطح پایداری اجتماعی محله دارند. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش مذکور و به منظور ایجاد ارتباط با مؤلفه های اصلی تحقیق، راهبردهای زیر را می توان به منظور ارتقاء پایداری اجتماعی محله فیض آباد کرمانشاه پیشنهاد نمود.

منابع و ماخذ

۱- آلتمن، ایروین (۱۳) محیط و رفتار اجتماعی، ترجمه علی نمازیان، مرکز انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

۲- احمدی،منصور(۱۳۸۳) بررسی عوامل موٍر بر گرایش شهروندان به مشارکت در اداره امور شهرها، مطالعه موردی شهر فرخ شهر از توابع استان چهار محال بختیاری، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.

۳- ایمانی جاجرمی، حسین(۱۳۸۰) اندازه شهر و کیفیت روابط اجتماعی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره۸، صفحات ۱۱۱-۱۰۶.

۴- بحرینی، سید حسن و خسروی، حسین(۱۳۸۹) معیارهای کالبدی فضایی موثر بر میزان پیاده روی، سلامت و آمادگی جسمانی؛ نمونه موردی: شهر جدید هشتگرد، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، شماره ۴۲، صفحات ۵-۱۶.

۵- بیات، بهرام (۱۳۸۸) بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی، صفحه۳۲.

۶- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶) راهنمای طراحی فضای شهری در ایران، انتشارات شهیدی، تهران.

۷- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶) مقالاتی در باب مفاهیم معماری و طراحی شهری، ج ۲، تهران، انتشارات شهیدی.

۸- پوراحمد، احمد؛ موسوی، سیروس (۱۳۸۹) ماهیت اجتماعی شهر اسلامی، فصلنامه علمی- پژوهشی شهر ایرانی- اسلامی، شماره۲.

۹- پورطاهری، مهدی و سجاسی قیداری، حمدالله و صادقلو، طاهره(۱۳۸۸) سنجش و اولویت بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی، با استفاده از تکنیک رتبه بندی بر اساس تشابه به حل ایده آل فازی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

۱۰- تقی لو، فرامرز (۱۳۸۶) تنوع قومی، سیاست چند فرهنگی و الگوی شهروندی: بررسی موردی ایران معاصر، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال دهم، شماره اول، شماره مسلسل ۳۵، صفحات۹- ۲۹.

۱۱- جاجرمی، کاظم وکلته، ابراهیم (۱۳۸۵) سنجش وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان، مجله جغرافیا و توسعه، صفحه ۷.

۱۲- جاودان، مجتبی (۱۳۸۶) مروری بر چارچوب مفهومی و راهبردی شاخص های چایداری و اجتماعی، گروه توسعه اجتماعی، مقاله ۱۷۲.

۱۳- جعفری لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۷۶) مقدمه عمومی علم حقوق. چاپ پنجم. تهران: گنج دانش، ۴۱.

۱۴- جی براون، لتس و دیکسون، دیوید و گیلهم، الیور (۱۳۸۹) طراحی شهری برای قرن شهری؛ مکان سازی برای مردم، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۲۳۰-۲۲۸.

۱۵- جیکوبز، جین (۱۳۸۶) مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی،انتشارات دانشگاه تهران.

۱۶- چپ من، دیوید (۱۳۸۴) آفرینش محلات و مکان ها در محیط انسان ساخت، ترجمه شهرزاد فریادی و منوچهر طبیبیان، انتشارات دانشگاه تهران.

۱۷- حبیبی، سید محسن (۱۳۸۲) چگونگی الگوپذیری

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

و تجدید سازمان استخوانبندی محله، نشریه هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، شماره ۱۳، صفحات ۳۹-۳۲.
۱۸- حبیبی، سید محسن و مسائلی، صدیقه (۱۳۷۸) سرانه کاربری های شهری، سازمان ملی زمین و مسکن، تهران.
۱۹- حسینی، سید یعقوب (۱۳۸۲) آمار ناپارامتریک، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۲۰- خاکپور، براتعلی و مافی، عزت الله و باوان پوری، علیرضا (۱۳۸۸) نقش سرمایه اجتماعی در توسعه ی پایدار محله ای، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ایی، شماره ۱۲، صفحات ۸۱-۵۵ .
۲۱- دهقانی،محمد رضا و کریم زاده، جمشید(۱۳۸۹) عناصر فرهنگی و هویت شهرهای امروز، مجله تخصصی راه و ساختمان، شماره ۴۱، صفحه ۳۶.
۲۲- زاهدی، شمس السادات و نجفی، غلامعلی (۱۳۸۵) بسط مفهومی توسعه پایدار، فصلنامه مدرس، سال دهم، شماره۴، دوره زمستان.
۲۳- راپاپـــورت، آمـــوس (۱۳۸۱) به سوی انسان شناسی خانه، ترجمه مسعود پرچمی عراقی،فصلنامه آبادی،شماره ۳۶.
۲۴- ربانی خوارسگانی، علی و کیانپور، مسعود (۱۳۸۶) مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره ۵۸-۵۹.
۲۵- ربانی خوراسگانی، علی و صدیق اورعی، غلامرضا و خنده رو، مهدی (۱۳۸۹) بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل موثر بر شکل گیری آن در سطح محله، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، پاییز و زمستان، صفحات ۱۱۹-۱۴۹.
۲۶- رستم خانی، پروانه (۱۳۸۳) توسعه فضای سبز در تعامل با توسعه اجتماعی محله، شماره نشریه ک-۳۹۳،مرکز مطالعات فرهنگی شهر تهران.
۲۷- ژانورن، پاتریس (۱۳۶۷) وندالیسم: بیماری جهانی خرابکاری، ترجمه فرخ ماهان، مجله دانشمند، شماری پی در پی ۲۹۹.
۲۸- ساجدی، عبداله (۱۳۸۹) عدالت اجتماعی و نقش آن بر توسعه پایدار، سومین همایش ملی جغرافیا و رویکرد علمی به توسعه پایدار.
۲۹- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵) مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده، سروش، تهران.
۳۰- ساروخانی، باقر و نویدنیا، منیژه(۱۳۸۵) امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، دانشگاه تهران، شماره ۲۲، صفحات ۱۰۶-۸۷ .
۳۱- سرمست، بهرام و متوسلی، محمد مهدی(۱۳۸۹) بررسی و تحلیلی نقش مقیاس شهر در میزان حس تعلق به مکان، مجله مدیریت شهری، شماره ۲۶، نوبت پاییز و زمستان، صفحه ۴۰-۴۱.
۳۲- سعده زرآبادی، زهرا سادات و خزاعی، فاطمه (۱۳۸۵) از پایداری محله تا محله پایدار، صفحات ۴۶-۴۳ .
۳۳- شمس الدینی، علی و گرجیان، پروین(۱۳۸۹) عوامل موثر در مهاجرت روستائیان به شهرها،با تاکید بر شبکه مهاجرت، مجله چشم انداز جغرافیایی (علمی-پژوهشی)، سال پنجم، شماره۱۱، نوبت تابستان، صفحه ۸۵.
۳۴- شیخی، محمد (۱۳۸۲) ساختار محله‌ای شهر در سرزمین‌های اسلامی، نشریه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۲۲.
۳۵- ضرغامی، اسماعیل (۱۳۸۹) اصول پایداری اجتماعی مجتمع های مسکونی در شهرهای ایرانی-اسلامی، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، صفحات ۱۱۸-۱۰۳.
۳۶- طهماسبی، سوسن(۱۳۸۰) الگوهای مشارکت اجتماعی در ایران، فصلنامه مدیریت شهری، شماره۵، صفحات ۶۶-۵۸.
۳۷- عارفی، مهیار(۱۳۸۰) به سوی رویکرد دارایی-مبنا برای توسعه اجتماع محلی، ترجمه نوین تولایی، هنرهای زیبا، شماره ۱۰، صفحه۳۷.
۳۸- عزیزی، محمد مهدی (۱۳۸۵) محله مسکونی پایدار:مطالعه موردی نارمک، نشریه هنرهای زیبا، تهران، شماره ۲۷، صفحات۴۶-۳۵.
۳۹- غفاری، غلامرضا (۱۳۸۰) تبیین عوامل اجتماعی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

و فرهنگی موثر بر مشارکت اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی کاشان، پایان نامه دکتری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
۴۰-فلاح، حسین و اشرف گنجویی، محمد علی(۱۳۸۴) هویت مکانی یک فضای شهری، همایش عمران، معماری و شهرسازی کرمان،صفحات ۳-۵.
۴۱- فیدلر، فرد و شمرز، مارتین(۱۳۷۲) رهبری اثر بخش، ترجمه سهراب خلیلی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی.
۴۲- مدنی پور، علی(۱۳۸۳) آیا میتوان مدیریت و توسعه شهرها را بر پایه محله ها بنا نهاده، همایش توسعه محله ای، چشم انداز توسعه پایدار شهر تهران، شهرداری تهران۱۹، ۱۸-۲.
۴۳- مرصومی نفیسه و بهرامی، رحمت ا...(۱۳۸۷) توسعه پایدار شهری، صفحات ۲۳-۲.
۴۴- مطلبی، قاسم (۱۳۸۳) رویکرد انسانی به توسعه پایدار محله ای، مجموعه مقالات اولین همایش توسعه محله ای، چشم انداز توسعه پایدار شهر تهران،شهرداری تهران۳، ۷۶-۶.
۴۵- میرفردی، اصغر و احمدی، سیروس و نیکخواه، زهرا (۱۳۹۱) بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) در بین دانش آموزان دبیرستانی شهر یاسوج جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۳ ام، شماره پیاپی۴۷، شماره سوم، صفحات ۱۸۵-۲۰۶.
۴۶- نجیبی، مرتضی (۱۳۸۸) انواع ضریب همبستگی و محاسبه آنها، گروه دانش آماری.
۴۷- ویلیامز، کتی (۱۳۸۳) دستیابی به شکل پایدار شهری، انتشارات دانشگاه تهران.

48- Altman,I.& Setha Low, 1992, Place attachment,Plenum Press,New York.
49- Amerigo,M.,and Aragones,J.I., 1997, A Theoritical and Methodological Approach to the Study of Residential Satisfaction,Jornal of Psychology,17,47-57.
50- Atkisson, A. and Hatcher, R, 2001, The Compass Index of Sustainability;Prototype for a Comprehensive Sustainability Information System, Journal of Environmental Assessment Policy and Management, Vol. 3, No 4.
51- Barron, L. and Gaunlett, E., 2002, Housing and Sustainable Communities,Indicators project, western Australian council of social service.
52-Barton,Hugh,et al.,2003, ShapingNeighbourhoods:A guide for health,sustainability and vitality,spon press,London and New York.
53- Bryden, J., 2002, Rural Development Indicators and Diversity in the European Union.
54- Colantonio, A. (2007) Social sustainability: an exploratory analysis of its definition, assessment methods metrics and tools. EIBURS Working Paper Series, 2007/01. Oxford Brooks University, Oxford Institute for Sustainable Development (OISD) - International Land Markets Group, Oxford, UK.
55- Costanza,R, 2007, Quality of life: An approach integrating opportunities human needs, and subjective well-being", Ecological Economics.
56- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. and Brown, C. (2011), The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. Sust. Dev., 19: 289–300.
57- DFID,2002, Indicators for Socially Sustainable Development, http://www.livelihood.org/info/docs/wssd-indbr.pdf.
58- Dixon,Tim.,2007,Measuring Social Sustainability: Best Practice from Urban Renewal in the EU,EIBURS Working Paper Series.
59- Gehl,Jan.,1987, Life Between Buildings,New York,Van Nostrand Reinhold.
60- Goodland, R.,2003, Sustainability Human, Social, Economic and Environmental, World Bank Washington DC, USA.
61- GTZ, 2004,Chance for Sustainable Development, Programme Office for Social and Ecological Standards, Email: social-ecological-standards@gtz.de.
62- Harris, M.J.,2000, Basic Principles of Sustainable Development, Global Development and Environment institute, Tufts University Medford MA 02155, USA.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]

63- Horton, Paul & Chester L.Hunt.,1989, sociology,Mc Graw Hill.
64- Key, A, 2005,Social capital, The social economy and community development,Oxforduniversity press and community. Development journal. Advance Access publicatiion 15 feb:162.
65- Lasing J.B,Marans,R.W.,1969, Evaluation of Neighborhood Quality,AIP Journal,May,195-199 .
66- Long, D.,2003, Atoolkit of Indicators of Sustainable Communities' Formerly a Toolkit of Sustainability Hndicators, the housing corporation and European institute for urban affairs.
67- Marcus, Sarkissian,1986,Women and community safety, conference Safer Communities, Melbourne, September, p266.
68- Memford, L, 1954, The neighbourhood and the neighbour unit, Town planning Review,Vol 24: 256-70.
69- Newman,Peter W.G.,1999, Sustainability and cities: extending the metabolism model , landscape and urban planning(Elsevier),number44, page 219-226.
70- Overton, J., 1999, Strategies for Sustainable Development, Zed books, London and Newyork city.
71- Polese, M. and Stren, R. (2000). Social sustainability of cities: Diversity and the management of change. University of Toronto Press: Toronto, Canada.
72- Roseland, Mark, with Connelly, Sean, Hendrickson, David, Lindberg, Chris, & Lithgow, Michael. (2005).Towards sustainable communities: Resources for citizens and their governments. (Rev. ed.). GabriolaIsland, BC: New Society Publishers.
73- Schalock,R. L. 2004, The concept of quality of life: What we know and do not know, journal of Intellectual disability research, Vol 48(3): 203-16.
74- Torjman, Sh.,2000, The Social Dimension of Sustainable Development, Caledon Institute Social Policy.
75- Wheeler,Stephen M., 2004, Planning for Sustainability,Roulledge,London and New York.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-03]